

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MERKEZ BANKALARI VE MODERN MERKEZ BANKACILIĞININ BİR ÖRNEĞİ: AVRUPA MERKEZ BANKASI

Fatma TURNA¹

Özet

Bu çalışma kapsamında Avrupa Merkez Bankası esas alınarak; merkez bankalarının tarihsel gelişim süreci hakkında bilgi verilecek ve Amerikan Merkez Bankası (FED)'nin yapısına kısaca değinilecektir. Bunun yanında Avrupa Merkez Bankası'nın kuruluşu, hedefleri, görevleri, organizasyon yapısı, bağımsızlığı, para politikası stratejisi, para politikası araçları, ödeme sistemleri ile senyoraj gelirleri incelenecektir. Ayrıca çalışmada Eurosystem, Avrupa Merkez Bankaları Sistemi, Ulusal Merkez Bankaları ile TARGET/TARGET2 sistemlerine de yer verilecektir. Böylece Ekonomik ve Parasal Birliğin sağlanmasında önemli bir kurum olan Avrupa Merkez Bankası'nın yapısal, yasal ve teknik alt yapısı incelenmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Birliği, Eurosystem, Ulusal Merkez Bankaları.

Jel Sınıflandırması: F33, G21, N24.

THE CENTRAL BANKS FROM PAST TO PRESENT AND AN EXAMPLE OF MODERN CENTRAL BANKING: THE EUROPEAN CENTRAL BANK

Abstract

In this study, based on the European Central Bank, the historical development process/period of central banks will be informed and the structure of Federal Reserve Bank (FED) will be discussed briefly. Besides, the establishment of the European Central Bank, its objectives, tasks, organizational structure, independence, monetary policy strategy, monetary policy instruments, payment systems and its seigniorage revenues will be analyzed. In addition, the National Central Banks, the European System of Central Banks, the Eurosystem and TARGET/TARGET2 will be discussed. In this way, European Central Bank's structural, legal and technical infrastructure will be analyzed because it is an important institution in providing of Economic and Monetary Union.

Key words: European Central Bank, European Union, Eurosystem, National Central Banks.

Jel Classification: F33, G21, N24.

¹ Araş. Gör., Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi, fatma.turna@marmara.edu.tr

1. GİRİŞ

Merkez bankalarının geçmişi 1668 yılında İsveç'te faaliyete geçen Riskbank'a kadar gitmektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bağımsızlığını kazanan eski sömürge ülkelerinin sayısındaki artışa bağlı olarak merkez bankalarının sayısı da hızlı bir şekilde artmıştır. Merkez bankalarının ilk kuruldukları yıllarda esas amacı savaş giderlerini finanse etmek ve bütçe denkliğini sağlamaktır. Ancak ilerleyen dönemlerde merkez bankalarına yönelik yapılan yasal değişikliklerle merkez bankaları mevcut durumlarına gelerek modern bir sisteme dönüşmüştür.

Henüz çok genç bir oluşuma sahip olan Avrupa Merkez Bankası (AMB), özellikle Alman Merkez Bankası ile Bundesbank'ı model alırken, FED'in örgütsel yapısından ve para politikası deneyimlerinden de yararlanmıştır. Bu kapsamda AMB geçmişe yönelik bir yüzyılın bilgeliğini oluşturan somut örneği oluşturmaktadır.

2. MERKEZ BANKALARININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Paranın tarihi çok eskilere dayanmakla birlikte para icat edilmeden önce deniz kabuğundan kıymetli metallere kadar birçok mal, değişim aracı olarak kullanılmıştır. Yine ilk kâğıt paranın M.S. 806 yılında Çin'de kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Batıda ise ilk kâğıt para 17. yy'ın sonlarında yani yaklaşık 1690'lı yıllarda, ABD'de Masseuretts Hükümeti tarafından basılırken, İngiltere'de ise "Goldsmiths"ler tarafından basılmıştır (TCMB, 2014).

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde ise bankacılık faaliyetleri hazine, darphane, sarraflar, vakıflar, bedestenler ve loncaların yüklendiği değişik rollerin bir araya gelmesiyle yerine getiriliyordu. İlk Osmanlı parası Akçe 1326 yılında, ilk altın sikke *Sultani* ise 1477 yılında bastırılmıştır. "*Kaime*" olarak adlandırılan, aynı zamanda hazine bonusu yerine de kullanılabilen, bu banknotlar ilk kez 1843 yılında bastırılmıştır. 1844 yılında ise "*Mecidiye*" adında yeni altın ve gümüş paralar bastırılarak iki metalli bir para sistemine geçilmiştir (Yılmaz, 2006). Dünya genelinde Merkez Bankalarının tarihsel gelişimini ülkeler bazında şu şekilde özetleyebiliriz:

1668 - İsveç Bankası (Riksbank): Dünya'nın ilk merkez bankasıdır. Kar amacı gütmekten ziyade, özel ticari bir banka olarak ortaya çıkmıştır. Hollandalı bir işadamlarının yardımıyla İsveç'te kurulduğu bilinmektedir.

1694 - İngiltere Bankası (The Bank of England): Fransa ile Dokuz Yıl Savaşları'nın finansmanını sağlamak üzere kurulmuştur. Ayrıca İskoç işadamı Willeam Peterson tarafından Londra'da kurulduğu bilinmektedir (Hoca, 2008).

1791 - First Bank of United States: Özel statüde kurulmuş; para basımı ve sirkülasyonu konusunda faaliyet göstermiştir. 25 yıl sonra bu bankanın yerine 1812 Savaşı'nın borçlarını fonlamak amacıyla 1816 yılında "The Second Bank of United States" kurulmuştur.

1800 - Fransa Merkez Bankası (Banque de France): 19. yy ortalarına kadar özel ticari banka statüsünde faaliyet göstermiş, 1945 yılında kamulaştırılmıştır.

1816 - The Second Bank of United States: 1812 Savaşı'nın borçlarını fonlamak amacıyla 1816 yılında kurulup 1840'ların sonlarında kapatılmıştır (Sayılan, 1996).

1847- Bank-ı Dersaadet: Galata bankerleri tarafından kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk defa dış ödemeleri düzenleme işlevini üstlenen bir banka oluşturulmuştur.

1856 - Osmanlı Bankası (Ottoman Bank): 1856 yılında İngiltere kralının bir fermanı ile İngiliz sermayeli Osmanlı Bankası kurulmuştur. Merkezi Londra'daydı. Küçük

miktarlarda kredi vermek, hükümete avans vermek ve bazı hazine bonolarını iskonto etmek gibi sınırlı görevleri bulunmaktaydı (Yılmaz, 2006).

1863 - Bank-ı Osmanii Şahane: 1863 yılında Osmanlı Bankası kendini feshederek, İngiliz ve Fransız ortaklığı şeklinde yeniden örgütlenmiştir. Böylece devlet bankası niteliği kazanmıştır.

1875 - Reichsbank: Almanya'nın siyasi birliğinin tamamlanmasıyla birlikte ülke sınırları içerisindeki 33 bankanın banknot ihraç etme yetkisi vardı. 1875'te çıkartılan yasayla yetki devri gerçekleştirilerek Reichsbank'a merkez bankası rolü verildi (Oktar, 1996).

1913 - Amerikan Merkez Bankası (Federal Reserve Bank System/FED): FED, Washington'da bulunan bir merkezi hükümet dairesi olan Yönetim Kurulu ve on iki tane Bölge Merkez Bankasından (Federal Reserve District Banks) oluşan bir merkez bankasıdır (Karadağ, 2007).

1930 - TC Merkez Bankası: 3 Ekim 1931 de 1715 sayılı kanunla faaliyete geçmiştir. 1970 de 1211 sayılı kanunla 1715 sayılı kanun değiştirilmiştir. 2001 de 1211 sayılı kanunun yerine 4651 sayılı kanun getirilmiştir. En son 2008'de 4651 sayılı kanunun yerine 5787 sayılı kanun getirilmiştir.

1957 - Alman Merkez Bankası (Bundesbank): Sermayesi bütünüyle kamuya ait olan Bundesbank, bağımsız merkez bankalarının kuruluşuna öncülük etmiştir. Bazı temel konularda hükümete karşı sorumlulukları bulunmasına rağmen, birçok yönden oldukça geniş yetkilere sahiptir (para politikasının formülasyonu ve hedeflerinin seçimi, para arzının düzenlenmesi gibi) (Oktar, 1996).

1994 - Avrupa Merkez Bankası/AMB (The European Central Bank/ECB): AMB 1994 tarihinde Frankfurt'ta kurulmuştur. 1998 Avrupa Para Enstitüsü'nün görevlerini AMB'ye devretmesiyle AMB 1 Temmuz 1998 tarihinden itibaren resmi olarak göreve başlamıştır.

3. AMERİKAN MERKEZ BANKASI (FEDERAL RESERVE SYSTEM-FED)

Avrupa Merkez Bankası (AMB) konusuna girmeden önce Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Merkez Bankası olan Federal Rezerv Sistemi (FED)'ne kısaca değinmek, AMB'nin FED'in örgütsel yapısından ve para politikası deneyimlerinden yararlanması bakımından uygun olacaktır. Amerikan ekonomisinin temelini oluşturan FED, daha esnek, daha güvenli, daha istikrarlı para ve finansal bir sistem oluşturmak adına 1913 yılında Amerikan Kongresi tarafından kurulmuş olup; yıllar boyunca bankacılık ve ekonomideki rolü genişlemiştir (FED, 2014). Ayrıca FED ülkede tek bir merkez bankasından oluşmamaktadır. ABD'nin birçok ticari bankalara sahip olması, federal bir yapıda bulunması ve ülkenin tek bir merkez bankası yapısına olumsuz bakışı FED'in 12 bölgeye ayrılmasına neden olmuştur. Böylece 12 Federal Rezerv Bankası'ndan oluşan bir merkez bankaları sistemi oluşturulmuştur (Yılmaz, 2006).

FED'in görevleri genel olarak dört kısma ayrılmaktadır (FED, 2014):

- Maksimum istihdam, istikrarlı fiyatlar, orta ve uzun vadeli faiz oranları ile birlikte ekonomideki para ve kredi koşullarını etkileyerek ülkenin para politikasını yürütmek.
- Ülkenin bankacılık ve finansal sisteminin güvenliğini sağlamak ve tüketicilerin kredi haklarını korumak için bankacılık kurumlarının düzenlenmesini ve denetlenmesini sağlamak.

- Finansal piyasalarda ortaya çıkabilecek sistemik risk içeren finansal sistemlerin istikrarını korumak.
- Ülkenin ödemeler sisteminin işleyişinde önemli bir rol oynayan yabancı resmi kuruluşlara, ABD hükümetine ve mevduat kuruluşlarına finansal hizmetler sağlamak.

4. AVRUPA MERKEZ BANKASI-AMB (THE EUROPEAN CENTRAL BANK-ECB)

AMB 1 Haziran 1994 tarihinde Frankfurt'ta kurulmuştur. Esas amacı Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) üçüncü aşaması (1 Ocak 1999-en geç 30 Haziran 2002) için gerekli olan yapısal, yasal ve teknik alt yapı çalışmalarını ve ön hazırlıkları tamamlamak olan görevleri yerine getirmektir. AMB, bu görevleri Avrupa Para Enstitüsü (APE)'nden 1 Haziran 1998 tarihinde devralmış ve 1 Temmuz 1998 tarihinde resmi olarak göreve başlamıştır (Gedikkaya ve Gürler, 1999).

AMB 1 Ocak 1999'dan beri Euro bölgesindeki para politikasını yürütmekle sorumludur. Euro bölgesi ise 1999 yılının ocak ayında para politikası sorumluluğunun 11 Avrupa Birliği (AB) üye devletlerinin ulusal merkez bankalarından AMB'ye transfer edilmesiyle oluşmuştur. Euro bölgesine 2001 yılında Yunanistan, 2007 yılında Slovenya, 2008 yılında Kıbrıs ve Malta, 2009 yılında Slovakya, 2011 yılında Estonya ve son olarak 2014 yılında Letonya katılmıştır. Böylece uluslararası yeni bir kurum olan AMB ile euro bölgesinin oluşumu, Avrupa entegrasyonunun uzun ve karmaşık süreci içinde bir dönüm noktası oluşturmuştur (ECB, 2014).

AMB'nin tek para politikası için yasal dayanağı, Avrupa Topluluğu'nu kuran antlaşma (Maastricht Antlaşması-MA) ile Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS) ve Avrupa Merkez Bankası Tüzüğü'nden oluşmaktadır. 1 Haziran 1998'de onaylanan Bu Tüzük, AMB ve AMBS tarafından oluşturulmuştur. AMB esas olarak, Eurosystem ile AMBS'nin çekirdeğini oluşturmaktadır. Böylece AMB ve Ulusal Merkez Bankaları (UMB) APE'nün görevlerini yerine getirmekle yükümlü olmuşlardır. Ayrıca AMB Uluslararası Kamu Hukuku (Devletler Umumi Hukuku) çerçevesinde tüzel kişiliğe de sahiptir (ECB, 2014).

AMBS ve Eurosystem'in görevleri, Avrupa Topluluğu'nu oluşturan antlaşmada (Maastricht Antlaşması-MA) ve AMB ile AMBS'nin Tüzüğü'nde belirtilmiştir. Söz konusu antlaşma ise bütün AB üye devletlerinin nihayetinde Euroyu kabul edeceğini öngörerek hazırlandığından, Eurosystem'i değil AMBS'yi ele almaktadır. Nitekim AMBS, bütün AB üye devletlerinin ulusal merkez bankaları ile AMB'den oluşur iken; Eurosystem para birimi Euro olan AB üye devletlerinin ulusal merkez bankaları ile AMB'den oluşmaktadır (md. 282(1)). Dolayısıyla para birimi Euro olmayan AB üye devletleri buldukça, eurosystem ile AMBS'yi ayrı tutmak yerinde/gerekli olacaktır.

AMB'nin temel hedefleri şunlardır:

- Temel amacı fiyat istikrarını sağlamak,
- Topluluğun genel ekonomi politikalarını desteklemek,
- Yüksek istihdam seviyesini, sürdürülebilir ve enflasyonist olmayan büyümeyi gerçekleştirmektir.

Bunlar AB'nin hedeflerine ulaşabilmesinde ve genel ekonomik politikaların desteklenmesi bakımından önemlidir. Üstelik bu hedefler sadece AMB'nin değil, bir bütün olan AB'nin de hedeflerini oluşturmaktadır. Bu anlamda Eurosystem fiyat istikrarını sağlamada, yüksek düzeyde istihdamı ve uygun ekonomik ortamı elde edebilmesi bakımından açık bir hiyerarşi kurarak önemli bir katkı sağlamaktadır.

AMB'nin temel görevleri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Euro bölgesi için para politikasını tanımlamak ve uygulamak,
- Döviz işlemlerini yürütmek,
- Euro bölgesi ülkelerin resmi döviz rezervlerini tutmak ve yönetmek (portföy yönetimi),
- Ödeme sistemlerinin düzgün çalışmasını sağlamaktır,

Bunun yanında AMB'nin bir takım ek görevleri de bulunmaktadır:

- **Banknotlar:** AMB Euro Bölgesi içinde banknotların ihracı konusunda yetki verme hakkına sahiptir.
- **İstatistikler:** AMB görevlerini yerine getirebilmek için gerekli olan istatistiksel bilgileri UMB'lerin işbirliği ile ya ulusal makamlardan ya da direk ekonomik birimlerden toplamaktadır.
- **Finansal İstikrar ve Denetim:** Eurosystem, finansal sistemin istikrarı ve kredi kuruluşlarının basiretli denetimi ile ilgilenen yetkili makamlar tarafından izlenen politikaların etkin bir şekilde yapılmasına katkıda bulunmaktadır.
- **Uluslararası ve Avrupa İşbirliği:** AMB Eurosystem'e verilen görevler hakkında hem AB içinde hem de uluslararası düzeydeki forumların çalışmaları ile bu forumlarla ilgilenen kurum ve kuruluşların ilişkili çalışmalarını sürdürmektedir (ECB-Tasks, 2014).

5. EUROSİSTEM (EUROSYSTEM)

Eurosystem, Avrupa Merkez Bankası ve Euro bölgesindeki 18 ülkenin UMB'lerden oluşmaktadır. Eurosystem ve AMBS, Euro bölgesi dışında AB üyesi ülke olduğu sürece görevlerini sürdürecektir (ECB-Eurosystem, 2014). Euro'yu benimseyen 18 AB üyesi ülke arasındaki ayrımı ifade etmek amacıyla pratikte kullanılan Eurosystem bir anlamda Amerikan Merkez Bankası gibi bir sistemdir. Ancak AB, tam bir siyasi bütünleşmeye sahip olmadığı için Eurosystem'i federal olmaktan daha çok Maastrich Antlaşması ile getirilen "subsidiarite" ilkesine göre düzenlenmiş bir sistem olarak değerlendirmektedir. Subsidiarite kavramı ise merkez ile yerel yönetimler arasında görev ve yetki paylaşımı konusunda kullanılan anayasal bir ilke olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda subsidiarite ilkesi, üye devletler ile AB organları arasında görev ve yetki paylaşımı konusunda bir denge unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz bu ilkenin benimsenmesinde üye ülkeler arasında görev ve yetkinin tek bir elden yürütülmesine engel olabileceği düşüncesi yatmaktadır (Bozkurt ve Özcan, 2001).

6. AVRUPA MERKEZ BANKALARI SİSTEMİ-AMBS (EUROPEAN SYSTEM OF CENTRAL BANKS-ESCB)

Avrupa Parasal Birliği (APB)'in sürdürülebilmesi için gerekli kurumsal organlardan bir tanesi AMB'dir. AMB, AB üyesi 28 ülkenin UMB'leri ile birlikte AMBS'yi oluşturur. AMBS'de bir ulusal bankanın Euroyu benimsemiş olup olmamasına göre bir ayrıma gidilmemektedir (ECB, 2014). Sistem, bütünü itibariyle tüzel bir kişiliğe sahip değildir. Ancak ortak bir kurallar bütünü tarafından yönetilen ve kendisine verilen görevler çerçevesinde işlevini sürdüreceği olan AMB ve UMB tüzel kişiliğe sahip olduklarından, AMBS'nin karar organları olan Yönetim Konseyi, Yürütme Kurulu ve Genel Konsey, AMB'nin karar organları tarafından yönetilmektedir (Yücememiş, 2005).

AMBS, öncelikli hedefi fiyat istikrarını sağlamak ve ona uygun para politikaları belirlemek ve uygulamaktır. Euro alanı içerisinde para arzının kontrolünden, faiz oranlarının seviyesi ve vade yapısından, sistemdeki kredi miktarı ve şartlarının belirlenmesinden sorumlu olmasının yanında denetim politikaları geliştirmek, TARGET sisteminin etkin bir şekilde

işleyişini sağlamak gibi temel hedef doğrultusunda yapması gereken görevlerden de sorumludur. AMBS, bütün bu görevleri yerine getirirken üye ülkelerin Merkez Bankaları ile işbirliği yaparak gerçekleştirmektedir. Yine AMBS bu kapsamda uygulayacağı politikalar için gerekli olan istatistikî verileri toplamakta, derlemekte ve yayınlamaktadır (Demirhan, 2003). Söz konusu bu görevler yerine getirilirken, AMB ve UMB'nin tamamen bağımsız olmaları önem arz etmektedir. Yine uygulanan politikaların güvenilirliği ve denetimi açısından AMB hesap vermekle yükümlüdür.

7. ULUSAL MERKEZ BANKALARI-UMB (NATIONAL CENTRAL BANKS-NCBs)

AB Antlaşması ve AMBS Tüzüğü ile UMB, AMBS'nin tamamlayıcı bir parçası olarak görülmüş ve UMB'nin APB'in gereklerini karşılamak üzere uyumlu hale getirilmesi öngörülmüştür. Buna göre; "Her üye devlet, kendi milli merkez bankasının statüsü de dâhil olmak üzere milli mevzuatının bu Antlaşma ve AMBS Tüzüğü ile en geç AMBS'nin gerçekleştirilmesi tarihine kadar uyumlu olmasını gözetir" şeklinde hüküm belirtilmiştir. Böylece UMB, APB'nin 1999 yılında başlayan 3. aşamasından önce merkez bankası statüleri ile ilgili mevzuatının Maastrich Antlaşması (MA) ve AMBS Tüzüğü hükümleriyle uyumlu hale getirilmiştir. Bu uyumlaştırma sonucunda UMB'lere uygulanan hukuk, Topluluk hukuku haline getirilmiş ve Eurosystem'i oluşturan AB üyesi UMB'lerin statülerine geçmiş bir cümle ile UMB'ler artık Eurosystem'in bir parçası olarak faaliyet göstermişlerdir (Alparslan, 1997).

AMBS'nin temel hedefi fiyat istikrarıdır. Bu kapsamda UMB'lerinde temel amacı da fiyat istikrarı olmaktadır. Bu iki birimin temel amaçları uyumlu olduğu sürece, AMBS UMB'lerin genel ekonomi politikalarını desteklemektedir (ECB-Tasks, 2014). Bu çerçevede, UMB'lerin çeşitli görevlerinden en önemlileri şunlardır (Yücememiş, 2005):

- AMB tarafından alınan para politikası kararlarını uygulamak,
- Döviz rezervlerini tutmak ve yönetmek,
- Para politikası araçlarının kullanımında bankalar ile yapılması gerekli olan işlemleri gerçekleştirmek,
- Ödemeler Dengesi'nin sağlanmasında üzerlerine düşen görevi yerine getirmek,
- Bankacılık sistemi, ödemeler sistemi ve mali denetim sisteminin düzgün ve etkin çalışmasını sağlamak,
- Uluslararası para politikası ilişkilerinde gerekli etkinliği sağlayarak istatistikî verileri oluşturmaktır.

UMB'lerin AMBS içindeki konumları ikili bir yapı arz eder. Bir tarafta EPB'ye dâhil olup ortak para birimi olarak Euro'yu benimseyen üyelerin oluşturduğu grup (Eurosystem) yer alırken, diğer taraftan Eurosystem'in dışında kalan ve ortak para birimi olarak Euro'yu benimsemeyen üye ülke UMB'lerinin oluşturduğu grup yer almaktadır. Birinci grupta yer alanlar, Eurosystem'e dâhil olan ülkeler olup, para politikasına ilişkin denetim yetkilerini AMBS'ye devretmişlerdir. Bu UMB'ler AMBS'nin tamamlayıcı bir parçası olup, her ne kadar kendi ulusal para politikalarını uygulamakla yükümlü olsalar bile, AMB'nin para politikalarına uymak ve koyduğu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek zorundadırlar (Karadağ, 2007). Ancak Eurosystem'e üye olmayan Birlik üyesi ülke UMB'lerinin böylesi bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu gruptakilerin AMBS içinde özel bir konumları vardır. Bu merkez bankaları diğerlerinden farklı olarak kendi ulusal para politikalarını serbestçe yürütebilmektedirler. Yani; Eurosystem dışındaki bu bankalar tek para sistemi ile ilgili

kararlara katılma ve bu kararları uygulama hakkına sahip değillerdir. Dolayısıyla UMB başkanları Yönetim Konseyi'nin üyesi olamamakta ve Eurosystem'in para politikası gibi önemli faaliyetlerine de katılamamaktadır (Karadağ, 2007). AMBS tüzel kişiliğe sahip değilken, bu sistemi meydana getiren AMB ise tüzel kişiliği sahiptir. Aynı şekilde Sistemi oluşturan UMB'lerin de kendi ülkelerinin ulusal mevzuatlarına göre tüzel kişilikleri bulunmaktadır.

8. AVRUPA MERKEZ BANKASININ ORGANİZASYON YAPISI

8.1. Yönetim Konseyi (Governing Council)

Yönetim Konseyi, AMB'nin en üst karar organıdır. AMB Yönetim Konseyi; Yürütme Kurulu'nun 6 üyesi ile eura alanına katılan 18 üye ülkenin UMB guvernörlerinden oluşmaktadır.

Yönetim Konseyi'nin başlıca sorumlulukları şunlardır:

- Eurosystem'e verilen görevlerin performansını oluşturmak için gerekli kararları almak ve bu kuralları benimsemek.
- Euro bölgesi için para politikasını formüle etmek. (parasal hedeflere ilişkin kararlar, Eurosystem'deki rezerv arzlarına ilişkin kararlar, önemli faiz oranlarına ilişkin kararlar).

Yönetim Konseyi genellikle Frankfurt'ta ayda iki kez toplanır. Her ayın ilk toplantısında Yönetim Konseyi ekonomik ve parasal gelişmeleri değerlendirmekte ve bu değerlendirmelere göre aylık para politikası kararı almaktadır. İkinci toplantıda ise; Konsey çoğunlukla AMB ve Eurosystem'in sorumlulukları ile diğer görevlerine ilişkin konularda tartışmaktadır. Bu toplantılardaki tutanaklar yayınlanmasa bile, para politikası kararları her ayın ilk toplantısından kısa bir süre sonra düzenlenen basın toplantısında ayrıntılı olarak açıklanır (ECB- Governing Council, 2014).

8.2. Yürütme Kurulu (Executive Board)

AMB Yürütme Kurulu, AMB Başkanı, AMB Başkan Yardımcısı ve dört üyeden (para ve bankacılık alanında uzman) oluşmaktadır. Tüm üyeler Avrupa Konseyi tarafından nitelikli çoğunlukla atanır. Yürütme Kurulu'nun başlıca sorumlulukları şunlardır:

- Yönetim Konseyi'nin toplantılarını hazırlamak,
- Yönetim Konseyi tarafından belirlenen ilkelere ve kararlara göre para politikasını yürütmek ve Euro alanındaki UMB'lere gerekli talimatları vermek,
- AMB'nin günlük işlerini yürütmek,
- Yönetim Konseyi tarafından kendisine verilen bazı yetkileri kullanmaktır. Bu yetkiler bazı düzenleyici nitelikleri içerir.

Yürütme Kurulu, bu görevlerini yerine getirebilmek için haftada en az bir kez toplanmaktadır (ECB-Executive Board, 2014).

8.3. Genel Konsey (General Council)

AMB Genel Konsey'i AMB Başkanı, Başkan Yardımcısı ve 28 AB üyesi ülkenin UMB guvernörlerinden oluşmaktadır. Başka bir deyişle; 18 Euro bölgesi ülkelerin temsilcileri ile Euro bölgesine girmeyen 10 ülkeyi kapsamaktadır.

Genel Konsey toplantılarına, AMB'nin Yürütme Kurulu'nun diğer üyeleri, AB Konseyi Başkanı ve Avrupa Komisyonu'nun bir üyesi katılabilir. Ancak oy hakları bulunmamaktadır (ECB-General Council, 2014).

Genel Konsey, AMB'nin APE'den devraldığı işler ile Parasal Birliğe bazı üyelerin katılmaması sebebiyle ortaya çıkan ve Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB)'in üçüncü aşamasında yapılması gereken işleri yürütmektedir. Bu nedenle Genel Konsey'in öncelikli görevi, Euro bölgesine dâhil olmayan üye ülkelerin uyum kriterleri ile ilgili raporlar hazırlamaktır (Yücememiş, 2005).

Genel Konsey'in başlıca sorumlulukları şunlardır (ECB-General Council, 2014):

- AMB'ye danışmanlık hizmeti vermek,
- İstatistiksel bilgi toplamak,
- AMB'nin yıllık raporlarını hazırlamak,
- UMB'ler tarafından kullanılmakta olan muhasebe ve raporlama sistemlerinin standardizasyonu için gerekli kuralları oluşturmak,
- Anlaşmada belirtilenler dışında AMB'nin sermayesine katılım için gerekli olan kılavuzu oluşturmaya ilişkin önlemleri almak,
- AMB personelinin istihdam şartlarını belirlemek,
- Euro karşısında dezavantaja sahip olan AB üyelerinin para birimleri değiştirilemeyecek biçimde döviz kurlarına sabitlemesi için gerekli hazırlıkları yapmaktır.

AMB ve AMBS Tüzüğü'ne göre Genel Konsey, tüm AB üyesi ülkelerin tek para birimini kabul ettikleri zaman dağılacağı belirtilmiştir. Ayrıca Genel Konsey, yukarıda sayılan görevleri yerine getirmek için üç ayda bir Yönetim Konseyi toplantıları ile aynı günde toplanmaktadır (ECB-General Council, 2014).

8.4. Alt Komiteler

Alt komiteler, Yönetim Konseyi tarafından kurulmuştur. Bu komiteler AMB karar alma mekanizmasının işleyişinde yardımcı olan organlar olup, yetki alanlarına giren konularda karar alınmasına ve karar alma süreçlerine ilişkin uzmanlıklarını sunmaktadırlar. Bu komiteler, AMB ve Euro alanı UMB üyelerinden meydana gelmiştir. Genel Konsey'i ilgilendiren konuların olması durumunda Euro alanı dışında kalan UMB'lerin temsilcileri komitelerde yer alabilmektedir. Alt komiteler Yönetim Kurulu vasıtasıyla Yönetim Konseyi'ne rapor sunarlar (Karadağ, 2007).

Bu komiteler şunlardır (ECB-Organisation, 2014):

- **Muhasebe ve Parasal Gelir Komitesi (Accounting and Monetary Income Committee -AMICO):** Muhasebe, finansal raporlama ve parasal gelir dağılımı ile ilgili tüm Euro sistem konularında danışmanlık hizmeti vermektedir.
- **Banknot Komitesi (Banknote Committee-BANCO):** Tüm banknot politikaları ile ilgili konularda danışmanlık hizmeti vermenin yanında, banknot üretim ve ihracatının stratejik planlanmasına yardımcı olur.
- **Kontrol Komitesi (Committee on Controlling-COMCO):** Euro sistem çapında maliyet yönetimini yaygın hale getirmeye ve uygulamasına yardımcı olur.

- **Eurosistem/AMBS İletişim Komitesi (Eurosystem/ESCB Communications Committee - ECCO):** İç ve dış sistemdeki iletişim politikasına yardımcı olur.
- **Eurosistem IT Yürütme Komitesi (Eurosystem IT Steering Committee-EISC):** Eurosistemde IT kullanımının sürekli gelişimini yürütme yetkisiyle 2007 yılında kurulmuştur.
- **Finansal İstikrar Komitesi (Financial Stability Committee-FSC):** Finansal sistem istikrarında ve kredi kuruluşlarının denetiminde görevlerini yerine getirmek için karar verme organlarına yardımcı olur.
- **Bilgi Teknolojisi Komitesi (Information Technology Committee-ITC):** Ortak operasyonel sistemleri destekleyen iletişim altyapılarının ve Information Technology (IT) ağlarının uygulanmasına, geliştirilmesine yardımcı olur.
- **İç Denetim komitesi (Internal Auditors Committee-IAC):** Eurosistem / AMBS düzeyinde ortak operasyonel sistemleri ve ortak projeleri denetlemesinin yanında Eurosistem operasyonlarını denetlemek için yaygın standartlar geliştirir.
- **Uluslararası İlişkiler Komitesi (International Relations Committee-IRC):** Uluslararası ilişkiler alanında ortak ilgi alanına giren konularda görüş alışverişi sağlayan bir forum gibi AMB'nin uluslararası işbirliği ve hareketleri konusunda yasal görevlerine yönelik performanslarına yardımcı olur.
- **Hukuk Komitesi (Legal Committee-LEGCO):** AMB'nin yasal görevinin yerine getirilmesi için hukuki danışmanlık hizmetleri sunmaktadır ve Eurosistem işlemleri için yasal düzenlemeler hazırlar.
- **Piyasa İşlemleri Komitesi (Market Operations Committee-MOC):** AMB dış rezervlerinin yönetimi ile bu ERM II operasyonu ile ilgili olan döviz işlemlerini ve para politikası işlemlerini yürütmeye yardımcı olur.
- **Para Politikası Komitesi (Monetary Policy Committee-MPC):** Esas olarak para ve kur politikasının formülasyonu ile ilgili uzun vadeli ve stratejik konularda danışmanlık yapmasıyla birlikte, Eurosistem personel projelerinden de sorumludur.
- **Ödeme ve Mutabakat Sistemleri Komitesi (Payment and Settlement Systems Committee-PSSC):** TARGET2 hizmeti ve işlemlerinde, Tek Euro Ödeme Bölgesi (SEPA)'ni başarmada katalizör rolünü izleme ve tanımlamada, genel ödeme sistemleri politikası ve bu politikaların gözetimi ile menkul kıymet takas ve ödeme durumlarında, merkez bankaları için faiz konularında danışmanlık hizmeti sunar.
- **Risk Yönetimi Komitesi (Risk Management Committee-RMC):** Piyasa işlemlerinden kaynaklanan risklerin denetimine göre Eurosistem için uygun bir koruma seviyesine ulaşmada karar verme organlarına yardımcı olmaktadır.
- **İstatistik Komitesi (Statistics Committee-STC):** Esas olarak UMB'lerin yardımıyla toplanan istatistikî bilgilerin derlenmesi ve düzenlenmesi konusunda tavsiyelerde bulunur.
- **Bütçe Komitesi (Budget Committee-BUCOM):** 1998 yılında Yönetim Kurulu tarafından kurulmuştur. AMB'nin bütçe ile ilgili konularının Yönetim Kurulu'na doğrudan raporlanmasına yardımcı olur.

- **İnsan Kaynakları Konferansı (Human Resources Conference-HRC):** 2005 yılında kurulmuştur ve tüm AB merkez bankalarının personel başkanlarını kapsamaktadır.

9. AMB'NİN BAĞIMSIZLIĞI

AMB, temel amacı olan fiyat istikrarını oluşturmada ortak bir para politikası belirlemektedir. Para politikasının en önemli özelliği ise bölünemez oluşudur. Bu nedenle ortak bir para politikasının uygulanmasında merkezi bir karar almanın ve ortak kurallar bütününden oluşan bir yapının gerekliliği sonucunda, milli merkez bankalarından oluşan AMBS oluşturulmuştur. Yani milli merkez bankaları AMBS'nin birer parçası olarak önemli bir rol üstlenmekte ve bundan dolayı kendilerine düşen görev gereği AMBS'nin gerektirdiği koşullarda ve aynı ölçüde bağımsızlığa sahip olması gerekmektedir (Alparslan, 1997). AMB'nin bağımsızlığı fiyat istikrarının sürdürülebilirliği için önem arz etmektedir. Nitekim bu durum, AMB'nin ampirik delilleri ve geniş teorik analizleri tarafından desteklenmektedir. AMB bağımsızlığının gerek Antlaşma olarak gerekse Tüzük olarak kurumsal çerçevesi belirtilmiştir (ECB-Independence, 2014). AMB'nin bağımsızlığına yönelik hükümleri şöyle özetleyebiliriz:

MA'nın 104. Md. göre AMB ve Ekonomik ve Parasal Birliğe üye ülkelerin ulusal merkez bankaları AB'ye dâhil kuruluşlara, merkezi hükümete, kuruma kredi tanınması, açık hesap sunması yasaklanmıştır (Yılmaz, 2006). MA'nın 105. Md. göre AMBS'ye atfedilen fiyat istikrarını sağlama görevi, AMB ile birlikte milli merkez bankalarının da temel hedefi olmaktadır. Söz konusu maddede milli merkez bankalarının hedefleri AMBS için tanımlanan hedeflerle uyum sağlanması gerektiği öngörülmüştür (Alparslan, 1997).

Yine aynı antlaşmanın 108. Maddesinde AMB, UMB ve bunların karar organlarının ulusal veya Birlik bünyesindeki herhangi bir kurumdan organdan ya da hükümetten bir talimat almayacaklardır (Yücememiş, 2005). Ayrıca üye ülke hükümetlerinin bu ilkeye saygı duyması gerektiği belirtilerek, AMB'nin karar organları üyelerini de etkilememeleri gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Bunun yanında AMB'nin mali düzenlemeleri Avrupa Birliği'nden ayrı tutulması, AMB'nin ayrı bir bütçeye sahip olması ve yine AMB sermayesinin euro bölgesindeki UMB'ler tarafından üstlenilmesi bağımsızlığın ekonomik yönünü oluşturmaktadır (ECB-Independence, 2014). Nitekim kullanılacak para politikası araçlarının seçiminde ve uygulanan para politikalarının yürütülmesinde hükümet tarafından yapılacak müdahaleler hükümler çerçevesinde etkisiz hale getirilmiştir (Yücememiş, 2005).

Yine aynı antlaşmada UMB guvernörlerinin ve Yürütme Kurulu üyelerinin bağımsızlığı da koruma altına alınmıştır. Yürütme kurulu üyelerinin görev süresi yenilenemez şekilde sekiz (8) yıl iken; guvernörlerin görev süresi yenilenebilir şekilde en az beş (5) yıl olmaktadır. Bunun dışında AB Adalet Mahkemesi herhangi bir nedenle çıkan anlaşmazlıkları çözmek için yetkilidir (Yücememiş, 2005 ve ECB-Independence, 2014). AMB'nin AMBS'nin görevlerini gerekli durumlarda uygulamada ve AB Konseyi'nin özel kanunlarında belirtilen diğer bazı durumlarda bağlayıcı düzenlemeler kabul etmeye hakkı da bulunmaktadır (ECB-Independence, 2014).

10. AMB'NİN PARA POLİTİKASI STRATEJİSİ

AB Antlaşması, AMB'nin birincil amacının fiyat istikrarı olduğunu belirtmiştir. Avrupa Birliği Antlaşması, Birliğin ekonomik ve sosyal gelişmeyi, yüksek düzeyde istihdamı ve dengeli ve sürdürülebilir bir kalkınmayı amaçlaması gerektiğini belirtmiştir. Bu anlamda

Eurosistem fiyat istikrarını sürdürerek bu amaçlara katkı sağlar. Aslında amaçlar ile fiyat istikrarı birbirlerini tamamlayan bir bütünü oluşturmaktadır. Amaçlar arasında herhangi bir çelişki olması durumunda ise, fiyat istikrarını sağlamada sorumlu olan AMB tarafından öncelik verilmektedir (ECB/Publication, 2011).

AMB fiyat istikrarını sağlamak için para piyasasındaki koşulları (kısa dönemli faiz oranlarının seviyesi) etkilemektedir. Bu konuda AMB, tutarlı ve sistematik bir yaklaşımı para politikası kararlarına uygulanmasını sağlamak için bir strateji benimsemiştir. Bu strateji enflasyon beklentilerini stabilize etmenin yanında AMB'nin kredibilitelerini artırmaya yardımcı olmaktadır. AMB Yönetim Konseyi'nin para politikalarının uygulanmasında ana unsur olan bu strateji, fiyat istikrarının niceliksel tanımını da oluşturmaktadır. Bu tanıma göre Euro alanında geçerli olacak fiyat istikrarı hedefi, Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyatları Endeksine (HICP) göre yıllık % 2'nin altında olacaktır. Bu tanımda fiyat istikrarı geleceğe yönelik para politikası ihtiyacını yansıtan bir orta dönem hedefidir. Fiyat istikrarının hemen ardından AMB, enflasyon için üst sınırın %2 den aşağı ancak %2'ye yakın olmasını kararlaştırarak, enflasyon oranlarını korumayı amaçlamıştır. Bu deflasyon risklerine karşı korunmak için yeterli bir güvenlik marjı sağlama konusundaki kararlılığını göstermektedir. Esas olarak para politikası geleceğe yönelik bir aktarma mekanizması (transmission mechanism) olduğu için önemlidir. Aynı zamanda para politikası, enflasyon beklentilerini saptamada ve ekonomik gelişmelerin oynaklığını azaltmada yardımcı da olmaktadır (ECB/Publication, 2011).

Ekonomik analiz, temelde mevcut ekonomik ve finansal gelişmelere göre yapılır ve fiyat istikrarını tehdit eden kısa dönemden orta döneme olan riskleri ifade eder. Burada bahsedilen ekonomik ve finansal değişkenler ise; toplam çıktıda meydana gelen değişiklikleri, toplam talep ve bileşenleri, maliye politikası, sermaye ve emek piyasası koşulları, geniş bir biçimde fiyat ve maliyet göstergeleri, döviz kurlarındaki gelişmeler, küresel ekonomi ve ödemeler bilançosu, finansal piyasalar ve Euro bölgesi sektörlerinin bilanço durumları şeklinde sayılabilir. Tüm bu değişkenler sonucunda elde edilen istatistiksel verilerden yararlanılarak oluşturulan enflasyon tahminlerinin kullanılmasıyla para politikası stratejisinin fiyat istikrarını sağlayıp sağlayamadığı anlaşılabilir ve gerekirse buna yönelik önlemler alınmaktadır. Bu kapsam para politikasının başarısı tahminlerin doğruluğuna göre değil, fiyat istikrarının sağlanıp sağlanmadığıyla ilgilidir. Ekonomik analizde yer alan değişkenlerde meydana gelen geçici nitelikteki şokların, politika değişikliğine yol açması söz konusu değildir (Karadağ, 2007).

Parasal analize baktığımızda, AMB, enflasyon ile parasal büyüme arasında yakın bir ilişki olduğunu düşünerek, para politikası stratejisini oluşturmada para miktarına anahtar bir unsur gözüyle bakmıştır. Para miktarı, fiyat istikrarı açısından firmalar ve piyasa katılımcıları için güvenilir ve sağlam bir çıpa oluşturmaktadır. Bu amaçla AMB Yönetim Konseyi para arzındaki artışları bir kantitatif referans değere bağlamıştır. Söz konusu referans değer para stokundaki büyüme oranını göstermektedir (Karadağ, 2007).

Parasal politika stratejileri hem ekonomik analizi hem de parasal analizi içeren fiyat istikrarı risklerinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesiyle oluşur. Her para politikası kararları iki analizden gelen bilgilerin ayrıntılı bir şekilde kontrol edilmesiyle öngörülür (ECB/Publication, 2011).

11. AMB'NİN PARA POLİTİKASI ARAÇLARI

AMB'nin temel para politikası araçları temelde iki gruba ayrılır. Bunlar; açık piyasa işlemleri ve devamlı kolaylıklardır. Ayrıca minimum rezerv sistemi de üçüncü bir araç olarak görülmektedir.

11.1. Açık Piyasa İşlemleri-API (Open Market Operations-OMO)

AMB tarafından günlük gelişmelerin yönlendirilmesinde en yaygın kullanılan para politikası aracıdır. Piyasanın durumuna göre likiditenin çekilmesi veya ek likidite sağlanması, faiz oranlarına yön verilmesi ve gerektiğinde de piyasaya para politikasına ilişkin sinyaller verilmesinde kullanılmaktadır. API uygulanması için beş çeşit para politikası aracı mevcuttur. Bunlar repo, ters repo, doğrudan alım-satım, döviz swapı ve merkez bankası menkul ihracından oluşmaktadır. Bu işlemlerde, kullanılacak araç AMB tarafından belirlenirken, düzenli bir takvime bağlı olarak yürütülmesi ise UMB'ler tarafından yapılmaktadır (Karadağ, 2007). API'ler uygulanma sıklıkları ve yöntemleri gereği kendi içerisinde dörde ayrılmaktadır (ECB/Publication, 2011).

- Refinansman İşlemleri (Main Refinancing Operatios): Haftada bir kez bir haftalık vade üzerinden likidite sağlayarak işlemleri düzenler.
- Uzun Dönemli Refinansman İşlemleri (Long Term Refinancing Operatios): Ayda bir kez üç ay vade üzerinden likidite sağlayarak işlemleri yürütür.
- İnce ayar işlemleri (Fine-Tuning Operations): Bunlar piyasadaki likidite durumlarını yönetmek ve faiz oranlarını yönlendirmek için bir defaya mahsus olarak uygulanır. Amaç özellikle beklenmedik likidite dengesizliklerinin faiz oranlarına olan etkilerini yumuşatmaktır.
- Yapısal işlemler (Structural Operations): Ters işlemler, doğrudan işlemler, borç sertifikası ihracı yoluyla Eurosystem tarafından uygulanabilen işlemlerdir.

11.2. Devamlı Kolaylıklar (Standing Facilities)

Eurosystem gecelik olarak piyasalara likidite sağlanması veya çekilmesi amacıyla kullanılan ve piyasa faiz oranlarını yönlendiren bu araç katılımcıları için iki tür devamlı kolaylık sunmaktadır.

- Marjinal Kredi Kolaylığı: Kredi kuruluşlarının UMB'lerden belirli bir faiz oranıyla güvenilir teminatlar karşılığında alabilecekleri kredilerdir.
- Mevduat Kolaylığı: Kredi kuruluşlarına belirli bir faiz üzerinden UMB'ler nezdinde gecelik mevduat yapma imkânı veren para politikası aracıdır (ECB/Publication, 2011).

11.3. Minimum Rezerv Sistemi (Minimum Reserves)

Minimum Rezerv Sistemi, merkez bankalarının ve AMB'nin kullandığı para politikası aracıdır. Bu sistemde ticari bankalar mevduatlarının kanuna göre belirlenen oranı kadar merkez bankası nezdinde karşılık ayırmak zorundadırlar. AMB de bu araç yardımı ile para politikasını fiyat istikrarı doğrultusunda kullanmaktadır (Yılmaz, 2006).

12. SENYORAJ GELİRLERİ (SEIGNİORAGE)

Senyoraj, devletin elinde bulundurduğu para basma tekelini kullanarak kendisine gelir yaratmasıdır. Yani basılan para miktarı ile bu parayı basmak için yapılan masraf arasındaki farktır. Bunun yanında ticari bankaların Merkez Bankası'nda bulundurmaları zorunda olduğu mevduat karşılıklarının faiz getiren finansal aktiflere yatırılmasıyla elde edilen gelirden senyoraj gelirini oluşturmaktadır. UMB'lerde meydana gelen senyoraj gelirleri (parasal gelir), her mali yılın sonunda üye Merkez Bankaları'na AMB'ye katkı paylarına göre paylaştırılmaktadır. Burada Euroya geçişle birlikte önemli bir sorun haline gelen esas unsur, üye ülkelerde zorunlu mevduat karşılığına faiz ödenip ödenmemesidir. Çünkü faiz ödenmeyen zorunlu mevduat

karşılığı para bazına dâhil edilirken faiz ödenen karşılıklar para bazından çıkartılmaktadır. Dolayısıyla üye ülkelerin mevduat karşılıklarına farklı faiz ödemeleri yapması parasal gelirin büyüklüğünü etkilemektedir. Hâlbuki parasal gelirin bölüştürülmesi farklı faiz ödemeleri dikkate alınmadan, sadece AMB sermayesine katılma payına göre yapılırsa daha adil olacaktır (Yücememiş, 2005).

13. ÖDEMELER SİSTEMİ TARGET

APB kapsamında Euro kullanımının 1999 tarihinde başlamasıyla birlikte, tek para birimi kullanımı ve ülkelerarası ödemelerin verimliliğini artırmak amacıyla ödeme sistemlerinde yeni düzenlemelere gidilmiştir. Bu kapsamda hazırlanan ilk düzenleme Mayıs 1995 tarihinde yapılan Avrupa Para Kurumu'nun gerçek zamanlı ulusal mutabakat sistemleri arasında bağlantıyı sağlayacak olan yeni bir sistemin kurulmasına yönelik ilk rapordur. Bu sistem TARGET (Trans-European Automated Real-Time Gross settlement Express Transfer System) olarak adlandırılmıştır (Uzdil, 1997).

TARGET sistemi, APB ve AMB ödeme mekanizmasına katılan ülkelerin her birinde oluşturulan bir gerçek-zamanlı brüt mutabakat sisteminden (RTGS: Real-Time Gross Settlement System) ve bu sistemler arasında transferi sağlayan bağlantıdan oluşmaktadır. Bu anlamda TARGET bir RTGS sistemleri ağı olarak tanımlanabilir. RTGS sistemlerinin en önemli özelliği ise Target Sistemi'nde olduğu gibi yapılan ödemelerin geri alınamaz ve nihai nitelikte olmasıdır (Uzdil, 1997).

AMB Yönetim Konseyi TARGET'e giriş iznini, APB üyesi ülkelerin UMB ile Euro bölgesinde olmayıp Euro üzerinden işlem yapan AB üyelerine vermiştir. Parasal birliğin dışında kalan AB'ye üye ülkeleri ise TARGET esaslarından belirli kural ve prosedürler çerçevesinde yararlanmaktadır ve likiditeden ise belirlenen üst sınıra göre faydalanmaktadır (Yücememiş, 2005).

Doğrudan kredilendirme sistemi olan TARGET'te ödemeler, gönderilecekleri yere yaklaşık onbeş dakikada ulaşmaktadır. Anında takas işlemlerini gerçekleştiren TARGET Sisteminde ödemelerin sorumluluğu ödemeyi yapan ülkede olup, her ülke RTGS sisteminin kuralları, söz konusu ülke tarafından belirlenmektedir. Bu anlamda TARGET Sistemi'nin sadece bazı ortak fonksiyonları AMB sorumluluğunda yürütülmektedir (Yücememiş, 2005).

TARGET2 sistemi euro kullanımının 1999 tarihinde başlamasıyla oluşan TARGET sisteminin yerini almıştır. TARGET2 sistemi TARGET sisteminde olduğu gibi merkez bankası işlemlerini düzenlemede kullanılmaktadır. Ancak TARGET2 diğerinden farklı olarak bütün ödemeler, ulusal merkez bankaları tarafından işlenmemektedir. Yeni sistem merkez bankalarının müdahalesine gerek duymayan tek ortak bir platform kullanmaktadır. Bu platform geliştirilmiş ve uyumlaştırılmış hizmet olanağını ve daha düşük ücret ile daha iyi etkin maliyetlere izin veren ölçek ekonomilerini içerir. Ayrıca TARGET2 ödemeleri için alt veya üst limit değerler bulunmamaktadır. Özellikle interbank işlemleri ile ilgili olan tüm büyük değerdeki ödemeler için TARGET2 kullanılarak piyasa katılımcıları bir prim hizmeti alırlar ve AB'nin genelindeki sistemik riski azaltma konusunda önemli bir katkı sağlamaktadır. Yani; bankalar arasındaki yüksek sayıda ve değerdeki etkileşimlerden dolayı riskin diğer alanlara bulaşmasına engel olmaktadır (ECB/Publication, 2011).

Bu bağlamda bir diğer gelişme ise 2008'de Tek Euro Ödeme Bölgesi(Single Euro Payments Area-SEPA)'nde gerçekleşmiştir. Gayri nakdi euro ödemelerinin "domestic" ödemelerle muamelesi bakımından ulusal ve sınır ötesi işlemler arasında fark yoktur. TARGET2 SEPA ile birlikte euro alanında daha dinamik ve etkin maliyeti sağlamada yapılan ödemeleri pazara dönüştürecektir (ECB/Publication, 2011).

14. SONUÇ

Merkez Bankaları, Lidyalıların parayı bulmasından günümüze kadar önemini artırarak görev anlayışı ve tanımları değişerek günümüze kadar gelmişlerdir. Geçmiş zamanla birlikte sosyal ve ekonomik alandaki gelişmeler, karmaşıklaşan insani ilişkiler, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, hukuksal temellerin değişimi, siyasi amaçların değişimi ekonomide işlerlik kazanılması bakımından zaman için de değişikliğe uğramış ve merkez bankalarının kurulması gerektiği olgusunu oluşturmuştur. Aynı zamanda bu değişim süreci merkez bankalarının temel hedefinin fiyat istikrarı sağlamak ve bu istikrarı sürdürmek olduğunu da kanıtlamıştır. Ayrıca değişen süreç günümüz modern merkez bankacılığının gelişimine de ön ayak oluşturmuştur.

Modern merkez bankacılığının gelişimine öncü olan, tüm bu değişimi sürükleyen temel unsur, merkez bankalarıdır. Nitekim bu anlamda en belirgin örnek 1913 yılında kurulan Amerikan Merkez Bankası, FED'dir. FED'in uygulamaları gerek insanların yaşam tarzlarına gerekse kurulacak olan diğer merkez bankalarına ilham kaynağı olmuştur. Dolayısıyla FED, modern merkez bankacılığının ve para politikasının tarihini oluşturmada önemli bir yerde bulunduğunu söylemek yanlış olmamaktadır.

AMB ise kurulma aşamasında Alman Merkez Bankası'nı bağımsızlık konusunda Bundesbank'ı ve para politikası konusunda ise FED'i örnek almıştır. Ekonomik ve Parasal Birliğin (APB) üçüncü aşamasında yapılması gereken yapısal, yasal ve teknik alt yapı çalışmaları ile ön hazırlıkları tamamlama görevi APE tarafından AMB'ye verilmiştir. Bugün itibarıyla modern merkez bankacılığında en iyi örneği teşkil eden AMB gerek bağımsızlıkta gerekse hesap verilebilirlikte, özelliklede şeffaflıkta dünyanın önde giden merkez bankası konumundadır.

KAYNAKÇA

- ALPARSLAN, M., 1997, Avrupa Merkez Bankaları Sistemi ve Milli Merkez Bankaları, Bankacılar Dergisi, 20, 34-51.
- BOZKURT E. ve ÖZCAN M., 2001, Subsidiarite İlkesi (İkincilik İlkesi) ve Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 1-21.
- DEMİRHAN, E., 2003, Avrupa Merkez Bankası ve Euro'nun Türkiye Ekonomisine Muhtemel Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde Üniversitesi.
- ECB/Publication, 2011, The European Central Bank The Eurosystem The European System of Central Banks [online], ECB, <http://www.ecb.int/pub/html/index.en.html>, [Erişim Tarihi: 10 Şubat 2014].
- ECB, ESCB and the Eurosystem, <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/index.en.html> [Erişim Tarihi: 10 Şubat 2014].
- ECB, Tasks, <http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/index.en.html> [Erişim Tarihi: 12 Şubat 2014].
- ECB, Executive Board, <http://www.ecb.int/ecb/orga/decisions/eb/html/index.en.html> [Erişim Tarihi: 12 Şubat 2014].
- ECB, General Council, <http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/genc/html/index.en.html> [Erişim Tarihi: 13 Şubat 2014].
- ECB, Organisation, http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/orga/html/or_019.en.html [Erişim Tarihi: 14 Şubat 2014].
- ECB, Independence, <http://www.ecb.int/ecb/orga/independence/html/index.en.html> [Erişim Tarihi: 18 Şubat 2014].
- ECB, Governing Council, <http://www.ecb.int/ecb/orga/decisions/govc/html/index.en.html> [Erişim Tarihi: 14 Şubat 2014].
- FED, Board of Governors of the Federal Reserve System, Mission, <http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/mission.htm> , [Erişim Tarihi: 10 Şubat 2014].
- HOCA, B., 2008, Bankacılıkta Doğrudan Yabancı Yatırımlar: 1994 Sonrası Dönüşüme Marksist Bir Yaklaşım, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- KARADAĞ, M., 2007, Modern Merkez Bankacılığına İki Örnek: FED ve Avrupa Merkez Bankası, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- OKTAR, S., 1996, Bağımsız Merkez Bankacılığının Saygın Örneği: Bundesbank, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 6, 37-44.
- GEDİKKAYA T. ve GÜRLER C., 1999, Ekonomik ve Parasal Birlik Hazırlıkları ve Avrupa Merkez Bankası, TCMB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TCMB, Kâğıt Paranın Tarihçesi, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/egm/b001000.html> [Erişim Tarihi: 17 Şubat 2014].
- UZDİL, P., 1997, Avrupa Para Birliği Sürecinde 'TARGET' Projesi, Bankacılar Dergisi, 20, 29-33.

YILMAZ, İ., 2006, Merkez Bankası Bağımsızlığı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Avrupa Merkez Bankaları Sistem ve Federal Reserve Sistem, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dicle Üniversitesi.

YÜCEMEMİŞ B., 2005, Parasal Birlik, Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye'ye Yansımaları, Derin Yayınları, İstanbul.